

Roman Cílek

Noc dlouhých nožů

OSUDOVÝ ZLOM V HITLEROVSKÉ ÉŘE

**PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST
NAKLADATELSTVÍ EPOCHA**

Ediční rada Edice Magnetka:

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc., (FFUK, Technická univerzita Liberec)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph. D. (Univerzita Hradec Králové)

PhDr. Miloslav Martínek, CSc.

JUDr. František Čermák

Copyright © Roman Cílek, 2013

Czech edition © Pražská vydavatelská společnost, Nakladatelství Epoque, 2013

ISBN (E-pub) 978-80-7425-389-8

ISBN (mobi) 978-80-7425-390-4

ISBN (PDF) 978-80-7425-391-1

Obsah

Prolog	7
KAPITOLA PRVNÍ	
Hrozivý stín „druhé revoluce“	9
KAPITOLA DRUHÁ	
Úder	49
KAPITOLA TŘETÍ	
Vraždit dovoleno...!	70
KAPITOLA ČTVRTÁ	
U cíle	99
Literatura	109
O autorovi knihy	110

Režim, který jednou vraždil, se nikdy nepřestane bát a ani se nemůže přestat bát. Cítíme to, když se díváme na Hitlerovy fotografie z oněch dnů: tento muž nemá již před sebou jinou cestu, než cestu násilí, krvavých činů, války. Třicátým červnem 1934 byl s konečnou platností předznamenán vývoj „třetí říše“, vyloučil jed a zkontroloval její demony. Pravý opak byl však pravdou: zárodek velké ho zločinu se dostal do krevního oběhu hitlerovské říše.

MICHAEL FREUND

PROLOG

Dalekohled.

K očím si ho v jednom z oken berlínského hotelu Kaiserhof tiskl pětáctýřicetiletý šéf štábu oddílů SA Ernst Röhm. V zorném poli se nacházel nedaleký vchod do budovy říšského kancléřství, odkud spolu s dalšími muži právě vycházel vůdce nacionálně socialistické strany Adolf Hitler.

Bylo pondělí 30. ledna 1933, krátce před polednem.

Před několika minutami pronesl skoro již devadesátiletý říšský prezident generál-polní maršál Paul von Hindenburg patetickou a pro něho charakteristickou větu: „A nyní, pánové, s Bohem kupředu!“ Oněmi váženými pány byli členové nové vlády, která pod vedením říšského kancléře Adolfa Hitlera a vicekancléře Franze von Papena právě složila přísahu, a tím se ujala moci.

„Hotovo,“ řekl Röhm v Kaiserhofu a odložil dalekohled.

Ze vzrušené tváře svého dlouholetého přítele, spolubojovníka a pozdějšího kata vyčetl, že je vše v pořádku. Oči ještě ne čtyřiačtyřicetiletého Adolfa Hitlera, rodáka z hornorakouského městečka Braunau na řece Innu, se leskly fanatickým dojetím. Aby také ne: před třinácti a půl lety vstoupil jako zcela bezvýznamný člověk a životní outsider do politiky – a dnes dosáhl toho, o čem se tehdy snad ani neodvážil snít. Joseph Goebbels, jeden z jeho nejbližších spolupracovníků, si mohl zapsat do deníku: „Jsme u cíle. Začíná německá revoluce.“ Ano, nacisté byli u cíle, jehož naplnění zaplatilo Německo – prozatím – stovkami mrtvých a zbitých, nepokojem, rozvrácením občanských hodnot, intrikami a počínající ztrátou národní věrohodnosti. Ale ze svého hlediska byli u cíle a opájeli se triumfem, jenž se ve svých logicky se řadících důsledcích stane historickou tragédií země. Stometrový úsek cesty k hotelu Kaiserhof lemoval špalír hitlerovců, kteří provolávali svému idolu slávu. Ten je v té chvíli pravděpodobně ani nevnímal a myslel na to, co ještě

téhož dne odpoledne u říšského kancléřství sdělí svým nejbližším:
„Již nikdy mne odtud živého nedostane žádná moc na světě!“

Výjimečně tentokrát říkal pravdu a odhadl svou budoucnost zcela přesně.

Což se o muži s dalekohledem – o Ernstu Röhmovi – říci nedalo: ten jistě netušil, jak protisměrné zvraty mu osud pro nikoli vzdálenou dobu chystá.

Hrozivý stín „druhé revoluce“

Přátelství je dcerou ctnosti. Zločinci se mohou spřáhnout, ale ne spřátelit.

FRANCISCO GOYA

VZTEK I PLÁČ MOCNÉHO MUŽE

Rozčilením zrudly Ernstu Röhmovi jizvy na obličej. Napil se z další sklenice vína a pokračoval v monologu, který se chvílkami stával skoro až nařikavým, v jiných okamžicích se však zvedal ke zpupné opilecké hlučnosti, jež otrásala celou zadní místností Kampínské-ho vinárny na berlínské Leipziger Strasse:

„Adolfovi jsou jeho staří druhové již příliš špatní. Volá si k sobě východopruské generály. Ti jsou nyní jeho důvěrníky... Hitler ví přesně, co chce. Řekl jsem mu to častokrát. Jsme revoluce, nebo ne? *Allons enfants de la patrie!* Jestliže jsme revolucí, musí z našeho elánu vzejít něco nového. Jako třeba lidové armády francouzské revoluce. Nejsme-li jí, pak půjdeme k čertu. Generály nic nenapadne, ti jsou staří.“

Znovu se napil a uhodil pěstí do stolu.

Jeho společník Hermann Rauschning, předák nacistické strany v Gdaňsku, mlčel a poslouchal. Věděl, že Röhm, šéf štábu oddílů SA, má ze svého hlediska pravdu, i když v jeho křečovitém výlevu měla jistě své místo i žárlivost na fűhrerovu přízeň a uražená ješitnost. Avšak ten, kdo od počátku sledoval vývoj nacistického hnutí, musel vědět, že dříve či později dojde k nesmiřitelnému vnitřnímu konfliktu.

A to i navzdory tomu, že se nacistům v průběhu roku 1933 podařilo něco, co nemělo v dějinách Německa obdoby: moc se jim podařilo uchvátit téměř beze zbytku. Během několika měsíců od ledna 1933, kdy se stal Adolf Hitler říšským kancléřem, zbavili

pravomocí většinu institucí dosavadní Výmarské republiky, vynucenými zmocňovacími zákony a zatýkáním „nevhodných“ poslanců si podřídili především říšský sněm, což jim umožnilo nastolit jednobarevnou diktaturu. Kromě NSDAP neexistovaly v zemi už žádné jiné politické strany. Padly svobodné odbory a místo nich vznikla organizace zaměřená proti právům dělníků a zaměstnanců. Ozbrojené síly, tedy reichswehr (říšská branná moc), se dostaly do rukou generálů a vyšších důstojníků, kteří ve své značné většině z těch či oněch důvodů s režimem sympatizovali, či mu aspoň v zájmu svých vlastních cílů nemínili mocensky vzdorovat.

Cílům diktatury se musely podřídít nejen justiční orgány a policie, ale i tisk, rozhlas, umělecké organizace a svazy, veškerý propagační aparát, hospodářské úřady. Došlo k prvním zákrokům proti židovským spoluobčanům. Německo vystoupilo ze ženevské Společnosti národů, opustilo odzbrojovací konferenci a dávalo najevo, že potupné omezující verdikty smluv po prohrané první světové válce nemíní již respektovat. Jakákoliv opozice byla násilnými prostředky zatlačena do ilegality a její předáci byli uvězněni, nebo donuceni k emigraci. Věznice a posléze i rychle vznikající koncentrační tábory byly svévolně a bez jakýchkoliv právních podkladů zaplňovány všemi, kdo stáli v cestě.

Značná část ostatních občanů začala více či méně podporovat, či přinejmenším trpně přijímat Hitlerovu nacionalistickou a dobyvačnou politiku, která ústy propagandistů slibovala každému jednomu z Němců všechny přednosti vyvoleného národa. Při listopadovém lidovém hlasování plných 95 procent občanů schválilo – i když samozřejmě pod značným nátlakem – vůdcovo rozhodnutí odejít ze Společnosti národů. Dvaadvadesát procent se jich při volbách do říšského sněmu postavilo za jednotnou kandidátku, na níž už byli nyní kromě nacionalisty Alfreda Hugenberg a asi šesti bezpartijních jen a jen nacisté.

Vítězství?

Ano – ale s četnými výhradami a nejistotami. A především s neodvratně narůstajícím napětím i za vlastními hradbami. Hitler a jeho názoroví souputníci ve vládě a ve vedení strany od jara třiatřicátého roku naznačovali, že „revoluce skončila“, zvítězila, a že je tudíž třeba zastavit její zneklidňující proud. Že budoucnost

Německa spočívá nyní v urychleném dobudování silné a režimu oddané státní moci a v dokonalém vyzbrojení armády. Nikoliv tedy v laickém a těžko kontrolovatelném nadšení stranické armády v podobě mužů SA.

Jenomže Röhm a jeho blízcí právě toto nehodlali vzít na vědomí...

„Adolf chodil ke mně do školy,“ vybuchl nad vínem náčelník štábu SA. Pobočník se omluvně podíval na Rauschninga a naznačil mu, že jeho nadřízený je opilý. „Přesně tak, do školy!“ opakoval. „Co ví o vojenských věcech, má ode mne!“

Přeháněl – ale jen do jisté, alkoholem ovlivněné míry.

Opravdu to byl on, tehdy důstojník generálního štábu, muž s velkým vlivem ve vedení nejen bavorského, ale i říšského reichswehru, kdo už v devatenáctém roce jmenoval svobodníka Hitlera důstojníkem pro osvětovou výchovu ve střeleckém pluku Mníchov. A byl to tentýž Röhm, kdo o něco později poslal dosud sice neúspěšného, ale podivným fanatickým charismatem nadaného hospodského politika Adolfa Hitlera na shromáždění Německé dělnické strany s pokynem, aby se tam stal členem, jestliže tato partaj splní očekávání, která s ní spojovaly takzvané branné svazy, radikální nacionalistické organizace, v nichž se shromažďovali bývalí účastníci války. Ernst Röhm měl, mimo jiné jako šéf radikální organizace Eiserne Faust (Železná pěst), v rámci bavorských branných svazů hlavní slovo. A Německá dělnická strana, v níž Hitler obdržel legitimaci s číslem sedm, Röhmovo očekávání do značné míry naplnila. V roce 1920 se přejmenovala na Nacionálně socialistickou německou dělnickou stranu (NSDAP), Adolf Hitler v ní brzy přestal být řadovým členem a dostal se do jejího čela.

Tím se ti dva stali partnery.

Byli to však nerovní soupeřníci. Otevřeně to vyjádřil tehdejší Hitlerův stoupenec Karl Lüdecke: „Röhm byl pro nacistickou stranu v kritickém období jejích počátků mužem rozhodujícího významu. Dokázal opatřit peníze, styky, zbraně i vhodný lidský materiál.“ Za Röhmem stály desetitisíce mužů branných svazů, z nichž se později, počínaje létem 1921, vyvinuly hnědě oblečené a podle vzoru dávných freikorpsů organizované nacistické úderné oddíly – SA (Sturm-Abteilung). Hitlera ve srovnání s ním

bezprostředně podporovalo jen několik civilistů a pochybných teoretiků bez vlivu, moci a zatím i bez peněz. Také názory těchto dvou, Röhma a Hitlera, na taktiku a strategii se od počátku různily, i když se vyhocení protikladů v zájmu společných zájmů odsouvalo do budoucna.

Hitler se považoval výhradně za politika, oblastí působení se pro něho bez ohledu na jeho niterný vztah k uniformám jednou provždy stala politická strana. Branný svaz měl v jeho očích význam pouze vedlejšího pomocného oddílu, s nímž lze při vhodných příležitostech realizovat politický tlak. Vojáctví chápal v této souvislosti v přeneseném slova smyslu: příslušníci SA se prostě měli stát bojovníky za nacionálně socialistický světový názor – tedy bojovníky strany. Zato Röhm se cítil být jen a jen vojákem. Branné svazy nebyly pro něho politickým účelovým svazkem, nýbrž životní formou a symbolem řádu, v němž si v budoucnu přál vidět celé Německo. Z hloubi duše opovrhoval civilními politiky a stranu si dovedl v rámci svého světa představit jen v podřízené funkci. V jeho vzpomínkách s názvem *Historie jednoho velezrádce* nacházíme větu: „Požaduji primát vojáka před politikem!“ Oba kořeny nacismu, strana a ozbrojené svazy, v budoucích letech účelně spolupracovaly, nikdy však nezanikl a ani se nezmírnil rozpor, který stál mezi jejich koncepcemi.

Röhm ovšem nepřivedl na výsluní pouze Hitlera.

Ještě tu byl jiný muž, který se mu později stane osudným.

V lednu 1922 navštívil mladý Heinrich Himmler, posluchač zemědělství na mnichovské vysoké škole a bývalý praporčík kulometné roty, slavnost nacionalistických studentů na paměť založení říše. A už týden poté se zúčastnil společně se setníkem Ernstem Röhmem, o třináct let starším, mnichovského shromáždění jednoho střeleckého sdružení. O Röhmovi si zapsal do deníku, že je „velmi přátelský“, a brzy poté proto Heinrich Himmler společně se svým o dva roky starším bratrem Gebhardem vstoupili do místního útvaru Röhmovy nacionalistické organizace Reichskriegsflagge (Říšská válečná vlajka), polovojenského svazu, který se v listopadu 1923 připojil k Hitlerovi při jeho neúspěšném pokusu o puč v Mnichově. Zachovala se z tohoto dění fotografie, na níž stojí Himmler přímo vedle Röhma: budoucí vůdce SS tu drží v ruce tradiční